

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึงอุปสรรคทางการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการค้าระหว่าง
หกจังหวัดภาคเหนือตอนบนกับประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สรุปได้ดังนี้

5.1 ผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไป

1) การสัมภาษณ์ทั่วไป ผู้ประกอบการค้ากับประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ
จำนวน 115 ราย พบว่าประชากรส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 50.43 มีอายุระหว่าง 25-45 ปี
ร้อยละ 78.26 ประกอบการค้าด้านการนำเข้าและส่งออกร้อยละ 53.91 ระยะเวลาของการ
ประกอบการค้าระหว่าง 1 - 3 ปี ร้อยละ 45.22 ทำการค้ากับประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจเพียง
หนึ่งประเทศร้อยละ 85.22 เป็นการทำการค้ากับประเทศสหภาพพม่ามากที่สุด โดยทำการค้า
ผ่านเพียงหนึ่งจังหวัดร้อยละ 80.87 เป็นการทำการค้าผ่านจังหวัดเชียงรายสูงสุด ซึ่งเป็นการส่ง
สินค้าผ่านเพียงหนึ่งช่องทางร้อยละ 80.87 เป็นการทำการค้าผ่านด่านถาวร ด้านแหล่งเงินทุน
ผู้ประกอบการค้าใช้เงินทุนเพียงหนึ่งแหล่งร้อยละ 70.43 โดยเป็นแหล่งเงินทุนส่วนตัวมากที่สุด
โดยมีมูลค่าการค้าเฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าหนึ่งล้านบาทเป็นมูลค่าการค้าที่สูงสุดคิดเป็นร้อยละ 60.87

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ประกอบการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ พบว่ามี
ปัญหาด้านเงินทุนเนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่ใช้เงินทุนส่วนตัว นอกจากนั้นยังมีปัญหา
ด้านการเสียค่าใช้จ่ายนอกระบบมากเกินไปโดยเสียให้กับเจ้าหน้าที่รัฐบางคนรวมทั้งผู้มีอิทธิพล
ในพื้นที่ การชำระภาษีนำเข้าสินค้าบางชนิดสูงกว่าราคาสินค้าที่นำเข้า สินค้าบางชนิดจะห้าม
นำเข้า/ส่งออกหรือบางชนิดต้องขออนุญาตนำเข้า/ส่งออก ทำให้ยุ่งยากและเสียเวลาจึงทำให้ผู้
ประกอบการทำการลักลอบ เจ้าหน้าที่บางคนไม่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ทำ
ให้เกิดความล่าช้า และการคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ค่อนข้างช้า

3) การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 25 ราย พบว่าประชากรส่วนใหญ่
เป็นชาย (ร้อยละ 76) โดยมีอายุระหว่าง 25-45 ปี (ร้อยละ 64) เกี่ยวข้องกับการค้าเนื่องจากมี
การค้าชายแดนอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งผู้ประกอบการในพื้นที่ทำการค้ากับสหภาพพม่ามากที่สุด
เป็นการทำการค้าผ่านจุดผ่อนปรนด้านจังหวัดเชียงราย โดยมีมูลค่าการค้าในพื้นที่ความรับ
ผิดชอบเฉลี่ยต่อปีมากกว่าสามสิบล้านบาท

5.1.2 อุปสรรคทางการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ

อุปสรรคทางการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อการค้าระหว่างหกจังหวัดภาคเหนือตอนบนกับประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งมีอุปสรรคทางการค้าเกิดจากทั้งประเทศไทยและประเทศคู่ค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สรุปได้ดังนี้

1) สัมภาษณ์ทั่วไปผู้ประกอบการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจจำนวน 115 ราย พบว่าปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่สำคัญที่เกิดจากประเทศไทย ได้แก่ ด้านกฎหมาย (ร้อยละ 90.43) ด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (ร้อยละ 88.70) ด้านพิธีการทางศุลกากร (ร้อยละ 78.26) ด้านการคมนาคมขนส่ง (ร้อยละ 77.78) ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ (ร้อยละ 66.96) ด้านความมั่นคง (ร้อยละ 66.09) ด้านการเมือง (ร้อยละ 60.87) และด้านอื่น ๆ (ร้อยละ 52.17) ส่วนปัญหาอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากประเทศคู่ค้า ได้แก่ ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ (ร้อยละ 93.04) ด้านกฎหมาย (ร้อยละ 89.57) ด้านความมั่นคง (ร้อยละ 83.48) ด้านพิธีการทางศุลกากร (ร้อยละ 81.74) ด้านการคมนาคมขนส่ง (ร้อยละ 80.87) ด้านการเมือง (ร้อยละ 71.30) ด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (ร้อยละ 61.74) ด้านอื่น ๆ (ร้อยละ 57.39) และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือปัญหาด้านเงินทุนที่ผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่ใช้เงินทุนส่วนตัว

2) สัมภาษณ์ทั่วไปเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่การค้ากับประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจจำนวน 25 ราย พบว่าปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่สำคัญที่เกิดจากประเทศไทย ประกอบด้วย ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่ง (ร้อยละ 96) ปัญหาด้านกฎหมาย (ร้อยละ 92) ด้านพิธีการทางศุลกากร และด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (ร้อยละ 80 เท่ากัน) ด้านการเมือง ด้านความมั่นคง ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ และด้านอื่น ๆ (ร้อยละ 72 เท่ากัน) ส่วนอุปสรรคปัญหาสำคัญที่เกิดจากประเทศคู่ค้า ได้แก่ ด้านกฎหมาย (ร้อยละ 100) ด้านการคมนาคมขนส่ง (ร้อยละ 96) ด้านพิธีการศุลกากร (ร้อยละ 88) ด้านความมั่นคง (ร้อยละ 84) ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ (ร้อยละ 80) ด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (ร้อยละ 76) ด้านการเมือง (ร้อยละ 68) และด้านอื่น ๆ (ร้อยละ 64)

5.2 สรุปการวิเคราะห์

5.2.1 ประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทำการค้าขายในลักษณะการค้าชายแดน โดยประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกี่ยวกับด้านการอุปโภคบริโภค ในขณะที่ประเทศคู่ค้าส่งออกสินค้าจำพวกวัตถุดิบ เช่น ไม้และผลิตภัณฑ์ สินค้าเกษตร สินค้าอัญมณี ของป่าและผลิตภัณฑ์

จากป่า ปศุสัตว์ และอื่น ๆ แต่การค้าขายตัวไม่สูงนักเนื่องจากมีปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ด้านกฎหมาย ด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ด้านพิธีการทางศุลกากร ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ด้านความมั่นคง ด้านการเมือง และด้านอื่น ๆ หากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้องจะทำให้การค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น นอกจากด้านการค้าแล้วการลงทุนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและจากการที่ประเทศในภูมิภาคนี้มีปัจจัยการผลิตที่มีความแตกต่างกันโดยบางประเทศมีทรัพยากรและแรงงานมากมายแต่ไม่สามารถจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้เพราะขาดการจัดการและการนำเทคโนโลยีที่ดีมาใช้ ในขณะที่บางประเทศไม่มีทรัพยากรแต่มีระบบการจัดการและเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งหากมีการนำทรัพยากรมาใช้ร่วมกับเทคโนโลยีขั้นสูงผสมผสานกับระบบการจัดการที่ดี จะทำให้เกิดประโยชน์ทางการค้าและทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้

5.2.2 จากการศึกษาด้วยการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าของหกจังหวัดภาคเหนือตอนบนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือตอนบน (GRP) ตั้งแต่ปี 2536 ถึง ปี 2540 พบว่าอัตราการขยายตัวทางการค้าขยายตัวสูงขึ้นทุกปี โดยในปี 2536 อัตราการขยายตัวของการค้ารวมคิดเป็นร้อยละ 3.09 ในปี 2537 อัตราการค้ารวมขยายตัวสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 3.45) แต่ในปี 2538 การค้ารวมขยายตัวในอัตราลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 2.32) เนื่องจากประเทศคู่ค้ารายใหญ่ (สหภาพพม่า) เกิดปัญหาภัยชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน จึงประกาศปิดพรมแดนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2538 ถึง เดือนมีนาคม 2539⁽¹⁹⁾ ทำให้มีปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ห้ามนำเข้าส่งออกสินค้า ห้ามทำการขนส่งสินค้า และห้ามทำการค้าตามชายแดนเป็นต้น แต่เมื่อเหตุการณ์เข้าสู่ภาวะปรกติอัตราการค้ารวมในปี 2539 ขยายตัวสูงขึ้นอีกครั้งเมื่อเทียบกับปีก่อน (ร้อยละ 2.62) และในปี 2540 อัตราการค้ารวมขยายตัวสูงสุดในช่วง 5 ปี โดยสูงขึ้นเป็นร้อยละ 4.51 ของ GRP

จากอัตราการขยายตัวทางการค้าที่กล่าวถึงซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดในช่วงเหตุการณ์ปรกติ แต่แนวโน้มที่สูงขึ้นในอัตรานี้ไม่มากนัก เนื่องจากการค้าในประเทศสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจมีปัญหาอุปสรรคต่างๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้การค้าขยายตัวไม่มากนัก ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการค้าในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจเพื่อให้การค้าเป็นไปอย่างสะดวกจนสามารถพัฒนาการค้าชายแดนเป็นการค้าเสรีตามกระแสโลก

⁽¹⁹⁾ สรุปลภาวะการค้าชายแดน จังหวัดเชียงราย ประจำปี 2539 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (หน้า 3)

5.3 ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนทั้งภาครัฐและเอกชนควรดำเนินการแก้ไข ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้า เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าของประเทศ ในที่เหลื่อมเศรษฐกิจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะนำไปสู่การค้าที่เป็นระบบสากล และ จะส่งผลดีต่อการพัฒนาตลาดการค้าในภูมิภาคนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะแนวทาง แก้ไขปัญหาสรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

5.3.1 ด้านเศรษฐกิจ

1) ปรับปรุงกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการค้าโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ อาทิ ให้นำเข้าและส่งออกสินค้ามากขึ้น อำนวยความสะดวกในการขออนุญาตนำเข้าและส่งออก โดยใช้ระบบ Onestop Service และด้านกฎหมายอื่น ๆ เช่น สร้างความเข้าใจให้ประเทศคู่ค้ารู้กฎหมายไทยเพิ่มขึ้น เปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าเพื่อให้มีการใช้กฎหมายระบบสากลและจัดอบรมสัมมนาเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้า

2) สร้างเสถียรภาพด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราหรือกำหนดสกุลเงินตรากลางของประเทศในที่เหลื่อมเศรษฐกิจ

3) ปรับระบบพิธีการศุลกากรให้บริการรวดเร็วขึ้น ลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก สร้างระบบการชำระค่าใช้จ่ายที่โปร่งใสและมีอัตราที่แน่นอน สร้างความเข้าใจให้ผู้ประกอบการเข้าใจระบบพิธีการทางศุลกากรดีขึ้น และอื่น ๆ เช่น ประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น และหามาตรการแก้ไขการจ่ายเงินนอกระบบ

4) กำหนดกฎระเบียบทางการค้าที่เป็นมาตรฐาน และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันกับกระแสการค้าโลก

5) จัดหาแหล่งเงินทุนให้ผู้ประกอบการ

6) แสวงหาตลาดใหม่ ๆ หรือส่งเสริมตลาดธรรมชาติให้พัฒนากว้างขวางขึ้น

7) สนับสนุน และส่งเสริมการนำวัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาใช้ผลิตสินค้าภายในประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่า หรือการเข้าไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

5.3.2 ด้านสังคม

- 1) สร้างความร่วมมือกับประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ อาทิ
  - พัฒนาการคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่การค้า
  - ส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อยเข้ามามีบทบาททางการค้าและการท่องเที่ยว
  - ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประเพณี วัฒนธรรม ระหว่างกัน
  - ศึกษาภาษาถิ่นของแต่ละประเทศเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารต่อกัน
  - สร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัย
  - แก้ปัญหาด้านอาชญากรรม เช่น ยาเสพติด การค้าสิ่งผิดกฎหมาย

และการเข้าเมืองผิดกฎหมาย

- 2) การแก้ปัญหาการไม่มีที่อยู่อาศัย และชุมชนแออัด ที่เกิดจากประชาชนอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่มีการค้าชายแดน

5.3.3 ด้านการเมืองและความมั่นคง

1) ด้านความมั่นคงกับการค้าควรแยกจากกัน และหันมาใช้ในการเจรจาทางการทูตแก้ปัญหาการกระทบทั้งด้านชายแดน การปักปันเขตแดน ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องด้านความมั่นคงของประเทศในสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและกำหนดมาตรการต่าง ๆ จากฝ่ายความมั่นคงให้เป็นมาตรฐาน เช่น การกำหนดสินค้าที่เป็นสินค้ายุทธปัจจัย

2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทางด้านการเมือง โดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อพบปะหารือ ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศให้บ่อยครั้งมากขึ้น

5.3.4 สิ่งแวดล้อม

- 1) ปรับสภาพภูมิประเทศให้เอื้ออำนวยต่อการค้าและการท่องเที่ยว
- 2) การพัฒนาต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ
- 3) การกำจัดมลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดตามมากับการพัฒนา เช่น ขยะ น้ำเสีย อากาศเสีย และเสียงรบกวน เป็นต้น